

Anayasa Mahkemesinin Güncel Kararları Işığında Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlanmasının Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkına Etkisi^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Volkan ASLAN^(**)

Öz

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabileceğini düzenlemektedir. Maddede özel olarak sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilecek bu karar özellikle sanık hakkında tutuklama kararı verildiğinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Zira dosya içeriğinin incelenmesinin sınırlandırılması tutuklama kararına yapılacak itirazlar bakımından sanığı ve müdafisini dezavantajlı bir konuma koymaktadır. Anayasa Mahkemesi yakın zamanlara kadar verdiği kararlarda ifadesi alınırken veya sorgusu yapılırken başvurucuya erişimi kısıtlanan belgelerin içeriğine ilişkin sorular sorulduysa; sevk yazısında yahut tutuklama kararında delillere atıfta bulunulmuş veya başvurucunun tutukluluk kararına yönelik itirazında belgelerin içeriğine atıfta bulunulmuş olması durumunda kişilerin yeterli bilgiye sahip olduğunu ve tutuklama gerekçelerine yeterli biçimde itiraz etme imkânının mevcut olduğunu kabul ediyordu. Mahkeme 2025 yılının Ağustos ayının başlarında Resmî Gazete'de yayınlanan kararı ile mevcut içtihadını gözden geçirerek değiştirmiştir. Çalışmada, söz konusu kararla ortaya konulan kriterler önceki kararla ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla karşılaştırılarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı, Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlanması, Kısıtlılık Kararı, Hüda Kaya Kararı.

(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 15.10.2025 - Kabul Edildiği Tarih: 06.12.2025.

Atıf Şekli: Volkan Aslan, 'Anayasa Mahkemesinin Güncel Kararları Işığında Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlanmasının Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkına Etkisi' (2025) 15(2) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1277,1294.

DOI: 10.52273/sduhfd..1804469.

(**) İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.

E-posta: volkan.aslan@istanbul.edu.tr.

Orcid: 0000-0003-1136-7556.

The Impact of Restricted Access to the Investigation File on the Right to Liberty and Security: An Analysis in Light of Turkish Constitutional Court Case-Law

Abstract

According to Article 153 of the Turkish Code of Criminal Procedure (CCP), the defense counsel's right to examine the file's contents or obtain copies of documents may be restricted by a judge's decision upon the prosecutor's request if such access could jeopardize the purpose of the investigation. This restriction, applicable in investigations of specific crimes listed in the article, raises significant issues concerning the right to liberty and security, particularly when a suspect is detained. This is because limiting access to the investigation file places the suspect and their defense counsel at a disadvantage when appealing the detention order. Until recently, the Turkish Constitutional Court's case-law held that suspects had sufficient information to effectively challenge their detention when they had been questioned about the content of restricted documents during interrogation, when such evidence was referred to in the arrest warrant or detention order, or when they themselves had referred to those documents in their appeal. However, the Court revised its existing case-law in a judgment published in the Official Gazette in early August 2025. This study evaluates the criteria set forth in this landmark judgment, comparing them with the Court's previous rulings and the case-law of the European Court of Human Rights.

Keywords

Right to Personal Liberty and Security, Restriction of Access to the Investigation File, Restriction Order, Hüda Kaya Judgment.

Extended Summary

The restriction of access to the investigation file, a measure regulated under Article 153 of the Turkish Code of Criminal Procedure, represents one of the most significant challenges to the right to personal liberty and security (Article 19 of the Turkish Constitution) and the right to an effective remedy under Article 19(8). This restriction allows a judge, upon the prosecutor's request, to limit the defense counsel's access to the file if such access could jeopardize the purpose of the investigation. In practice, this often results in defense lawyers being unable to review the evidence forming the basis of a detention order, which undermines the principle of "equality of arms" and renders the right to challenge detention, guaranteed by Article 5 § 4 of the European Convention on Human Rights (ECHR), merely theoretical.

This article examines the evolution of the Turkish Constitutional Court's (TCC) jurisprudence concerning the restriction of access to investigation files and its impact on the right to liberty and security. It argues that the TCC's long-standing interpretation-holding that providing the suspect with "sufficient information" was adequate even when access was restricted-was inconsistent with the standards established by the European Court of Human Rights (ECtHR). The paper contends that the TCC's recent Grand Chamber judgment in *Hüda Kaya* application (Application No. 2023/102251, 25 February 2025) marks a fundamental departure from this flawed precedent, substantially harmonizing Turkish constitutional standards with ECtHR jurisprudence and thereby strengthening procedural safeguards in detention cases.

Historically, the TCC's approach was shaped by judgments such as *Hidayet Karaca* (B. No. 2015/144, 14 July 2015) and *Süleyman Bağrıyanık and Others* (B. No. 2015/9756, 16 November 2017). In these judgments, the Court held that suspects had "sufficient knowledge" to challenge their detention if they were questioned about the evidence during interrogation, if the detention order referred to that evidence, or if their defense submissions mentioned it. This line of reasoning effectively equated "being informed" about the accusation with "having effective access" to the underlying evidence.

This approach was heavily criticized for contradicting the essence of the "adversarial principle" and the "equality of arms," both of which are indispensable components of Article 19(8) of the Turkish Constitution and Article 5 § 4 of the ECHR. Without genuine access to the materials forming the basis of a deprivation of liberty-such as witness statements, digital records, or intercepted communications-the defense could not effectively contest the reliability or legality of such evidence. The practical outcome was a system in which suspects and their counsel were systematically disadvantaged in detention review proceedings.

The ECtHR, has consistently emphasized that judicial review of detention must be genuinely adversarial and ensure equality of arms between the prosecution and the defense. In its *Yüksekdağ Şenoğlu and Others v. Türkiye* judgment (No. 14332/17, 8 November 2022), the ECtHR clarified that even if a suspect is informed of the general reasons for their detention, they must be granted access to the essential evidentiary materials relied upon by domestic courts to the greatest extent possible. Merely

repeating the legal grounds for detention or providing abstract references to evidence cannot satisfy the requirements of Article 5 § 4. The Court also rejected the use of stereotyped or formulaic justifications for restricting access to the file, stressing that any such limitation must be demonstrably necessary and proportionate in light of concrete investigative needs.

Building on this clear standard, the TCC revised its approach in the *Hüda Kaya* judgment (25 February 2025). The judgment explicitly acknowledged the gap between its prior interpretation and the ECtHR's case-law. The Court ruled that the mere fact that a suspect was questioned about the evidence or that the evidence was briefly cited in the detention order cannot suffice to meet the requirement of an "effective appeal." Instead, for the appeal against detention to be genuinely effective, the defense must have adequate knowledge of the content of the core evidence underlying the suspicion. Denial of such access prevents the defense from meaningfully contesting the substance of the detention and thus violates the principle of equality of arms inherent in Article 19(8) of the Turkish Constitution.

The *Hüda Kaya* judgment also established that restrictions on access must be justified by compelling reasons, such as the protection of third-party rights, the confidentiality of investigative methods, or the need to safeguard ongoing operations. Even when such restrictions are necessary, the resulting disadvantage to the defense must be sufficiently compensated through procedural safeguards. The Court further emphasized that generic or formulaic references to Article 153 of the CCP cannot justify restricting access, and that failure to demonstrate a concrete public interest will lead to a finding of violation of Article 19(8).

This jurisprudential shift represents a significant step toward aligning Turkish constitutional practice with the ECtHR's rigorous standards under Article 5 § 4. By moving from a formalistic to a substantive assessment, the TCC affirmed that the right to challenge detention is not a procedural formality but a fundamental guarantee requiring the defense to be placed on an equal footing with the prosecution.

In conclusion, the *Hüda Kaya* judgment is a landmark in strengthening the protection of personal liberty and security in Turkish law. It corrects a long-standing precedent that had weakened the procedural safeguards of detainees and reaffirms that access to core evidentiary materials is essential for an effective judicial review of detention. However, the transformative potential of this judgment depends on its consistent implementation by lower courts and judicial authorities.

Giriş

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi, müdafinin soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebileceğini ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini düzenlemektedir. Maddenin ikinci fıkrasında ise müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabileceği düzenlenmektedir. Bu çerçevede dosyanın incelenmesi halinde soruşturmaya devam etmenin bir anlamı kalmayacaksa veya olayın aydınlatılması güçleşecekse soruşturmanın amacının tehlikeye düşeceği kabul edilmektedir.¹ En geç iddianamenin kabulüne kadar sürebilen² söz konusu kısıtlamanın yalnızca maddede sayılan³ "ağır"⁴ suçlarla ilgili verilebileceği belirtilmekte; maddenin üçüncü fıkrasında yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında kısıtlama kararı verilemeyeceği ifade edilmektedir. Maddenin devamında ise müdafinin, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebileceği, bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabileceği belirtilmektedir.

Söz konusu kısıtlamanın genel olarak silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkeleriyle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Dosyanın incelenememesi tutuklama koruma tedbiri varsa tutukluluğa itirazı da etkileyeceğinden dosyaya erişimin kısıtlanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından da önemli

¹ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin, 2024) 228.

² Günce Artantaş, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Gizliliği* (Seçkin 2021) 62.

³ CMK, m. 153/2 uyarınca, "Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir: a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83), 2. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102), 3. Çocukların cinsel istismarı (madde 103), 4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220), 6. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308), 7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316), 8. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337). b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları. c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu. d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar."

⁴ Fahri Gökçen Taner, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği*, (2. Baskı, Seçkin 2021) 245.

sonuçları bulunmaktadır. Nitekim şüpheli yahut müdafinin tutukluluğa etkin bir şekilde itiraz edebilmesi için dosyanın içeriğini bilmesi gereklidir.⁵ Bu bakımdan müdafinin soruşturma dosyasını inceleme yetkisi silahların eşitliği ilkesinin soruşturma aşamasındaki görünümünden biri olup⁶ çekişmeli yargılama ilkesinin de soruşturma evresinde kendisini bilhassa gösterdiği yer dosyayı inceleme noktasındadır.⁷

Anayasa Mahkemesi söz konusu kısıtlamanın uygulanma biçimi ile ilgili olarak 2025 yılında verdiği *Hüda Kaya* kararına kadar farklı kriterler ortaya koymuş iken söz konusu kararla birlikte kısıtlama kararının alınabilmesi ve devam ettirilebilmesi bakımından çok daha katı kriterler ortaya koymuştur. Çalışmada *Hüda Kaya* kararından önceki belirlemeler ile bu karardaki belirlemeler karşılaştırılmış, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının hangi durumlarda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmeyeceği ortaya konulmuştur. Bu çerçevede ilk olarak konu ile norm denetimi kararları ve ilgili bireysel başvuru kararları kısaca izah edilmiş; sonrasında ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önceki içtihadı ile *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye*⁸ kararındaki belirlemeleri ele alınmıştır. Akabinde ise *Hüda Kaya* kararı detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

I. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararlarında Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlanması

Anayasa Mahkemesi 2015 yılında önüne gelen iptal davası ile müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisine kısıtlama getirilmesinin, Anayasa'ya uygunluğunu denetleme imkânı bulmuştu.⁹ Mahkeme üçüncü şahısların temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla, soruşturma aşamasında bazı delillere erişim yönünden

⁵ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. Baskı, Seçkin 2024) 230.

⁶ Asiye Selcen Ataç, 'Müdafinin Soruşturma Dosyasını İnceleme Yetkisi (CMK, m. 153)', in Süheyl Donay ve Aysun Altunkaş (eds) *Ceza Yargılama Hukukunda Son Gelişmeler Sempozyumu* (Seçkin 2016) 93, 93.

⁷ Taner (n 4) 223.

⁸ *Affaire Yüksekdağ Şenoğlu et Autres c. Türkiye*, 14332/17 24585/17 25445/17..., 08/11/2022. Bu çalışmada yararlanılan AiHM kararlarına Mahkemenin resmî sitesi üzerinden ulaşılmıştır. Kararların Fransızca versiyonundan yararlanıldığında yapılan atıflar "affaire" kelimesi ile başlarken, kararların İngilizce versiyonundan yararlanıldığında yapılan atıflar "case" kelimesi ile başlamaktadır.

⁹ Anayasa Mahkemesi, E 2014/195 K 2015/116, 23.12.2015.

kısıtlama getirilmesi gerekebileceğini teyit ettikten sonra dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlamanın, kısıtlama kararıyla ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olması, savunma hakkının yeterince kullanılmasını engelleyecek nitelikte bulunmaması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁰ Devamında ise Yüksek Mahkeme dava konusu kuralın hâkime soruşturma dosyası üzerinde mutlak bir kısıtlama yetkisi vermediğini, kısıtlama kararının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri gözetilerek sanığın savunma hakkına zarar vermemek koşuluyla ve yalnızca Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasında sayılan suçlar yönünden soruşturmanın amacının tehlikeye düşebileceği durumlarla sınırlı olarak verilebileceğini belirtmiş; ceza soruşturmasının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilerek Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasında sayılan suçlar yönünden soruşturmanın amacının tehlikeye düşebileceği durumlarla sınırlı olarak müdafinin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasını öngören kuralı oyçokluğuyla Anayasa'ya uygun bulmuştur.¹¹

Anayasa Mahkemesi bir başka kararında, 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (I) bendinde bulunan "*Müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının kararıyla kısıtlanabilir.*"¹² düzenlemesindeki "*Cumhuriyet savcısının kararıyla*" ibaresinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemiştir.¹³

Mahkemeye göre dava konusu kural olağanüstü hâl süresince belirli suçlardan yapılan soruşturmalarda müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin belirli koşullarda Cumhuriyet savcısının kararıyla kısıtlanabilmesini düzenlemek suretiyle silahların eşitliği ilkesine, savunma hakkına ve hürriyeti kısıtlanan kişinin kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine baş-

¹⁰ Anayasa Mahkemesi, E 2014/195 K 2015/116, 23.12.2015, § 107.

¹¹ Anayasa Mahkemesi, E 2014/195 K 2015/116, 23.12.2015, §§ 108-112.

¹² Söz konusu Kanun'un 3. maddesi şu şekilde başlamaktadır: "*5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;*"

¹³ Anayasa Mahkemesi, E 2017/21, K 2020/77, 24.12.2020.

urma hakkına sınırlama getirmektedir.¹⁴ Bu çerçevede kural, soruşturmanın yürütülmesi sırasında Cumhuriyet savcısının ulaştığı tüm delillere yine kendisinin kararıyla savunmanın erişimine kapatılabilmesine neden olabilecek nitelikte olduğundan silahların eşitliği prensibine orantısız bir müdahale oluşturmaktadır. Bu sebeple Mahkeme, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejiminin aradığı ölçünün ötesinde bir sınırlama getirdiğinden kuralın, olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini belirlemiştir.¹⁵ Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesinin varlığının olağanüstü dönemlerde dahi kaldırılamayacağını hatırlattıktan sonra kuralın soruşturma süresince dosyaya erişimin ve belgelerden örnek almanın kısıtlanması yetkisini Cumhuriyet savcısına istisnasız biçimde tanıdığını, kısıtlamanın mutlak olmasının savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına imkân vermediğini ve cumhuriyet savcısının verdiği kısıtlama kararına karşı bir güvence de öngörülmediğini ifade ederek kuralın savunma hakkı ile özgürlük ve güvenlik hakkına durumun gerektirdiği ölçünün üzerinde bir sınırlama getirdiğini belirlemiş ve kuralı iptal etmiştir.¹⁶

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi söz konusu kuralın olağanüstü hâl döneminde uygulanmasını dahi ölçüsüz bulmuştur. Ancak burada gizlilik kararının cumhuriyet savcısı tarafından verildiği için bu değerlendirmenin yapıldığı gözden kaçırılmamalıdır.

II. Hüda Kaya Kararından Önceki Bireysel Başvuru Kararlarında Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlanması ile İlgili Belirlemeler

Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına etkisi ile ilgili birçok bireysel başvuru kararı bulunmakla birlikte Anayasa Mahkemesinin temel yaklaşımının şekillendiği kararların *Günay Dağ ve Diğerleri*, *Hidayet Karaca* ve *Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri* başvurularında verildiği söylenebilir.¹⁷

Günay Dağ ve Diğerleri ile *Hidayet Karaca* kararlarına bakıldığında Anayasa Mahkemesi, AİHM'in çeşitli kararlarına atıfla ifadesi alınırken başvurucuya eri-

¹⁴ Anayasa Mahkemesi, E 2017/21, K 2020/77, 24.12.2020, § 197.

¹⁵ Anayasa Mahkemesi, E 2017/21, K 2020/77, 24.12.2020, § 202.

¹⁶ Anayasa Mahkemesi, E 2017/21, K 2020/77, 24.12.2020, §§ 207-208.

¹⁷ Anayasa Mahkemesi de mevcut içtihadını açıklarken söz konusu üç karara atıf yapmaktadır. Bkz.: *Hüda Kaya Başvurusu* [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, §§ 89-90.

şimi kısıtlanan belgelerin içeriğine ilişkin soruların sorulması ve başvurucunun tutukluluk kararına yönelik itirazlarında bu belgelerin içeriğine atıfta bulunulmuş olması durumunda başvuruçuların tutukluluğa temel teşkil eden belgelere erişimlerinin olduğunu kabul etmekteydi. Bu durumda Mahkeme, başvuruçuların dosya içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını ve bu nedenle de tutukluluk hâlinin gerekçelerine yeterli biçimde itiraz etme imkânını elde ettiklerini kabul etmekteydi.¹⁸ Anayasa Mahkemesine göre savcı veya hâkim ifade aldığı sırada kişiye temel deliller açıklanmış ve müdafî tarafından tutukluluğa yönelik yapılan itirazda bu delillere atıfta bulunulmuş ise salt gizlilik kararının varlığı dosyada herhangi bir ihlale sebebiyet vermemekteydi. Zira bu durumda kişi tutukluluğa temel teşkil eden belgelerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip kabul edilmekteydi.¹⁹ Tüm bu belirlemelerin sonucunda Mahkeme, soruşturmada kısıtlama kararı verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği yolundaki iddiaları açıkça dayanaktan yoksun olmaları nedeniyle kabul edilemez bulmaktaydı.²⁰ Örneğin Hidayet Karaca Başvurusunda Mahkeme,

“Suç işlendiği şüphesine bağlı olarak özgürlükten yoksun bırakılmanın ilk aşamasında yapılan yargısal denetimin kapsamı ile suçlamalara dayanak olan temel unsurların başvuruçuya veya müdafisine bildirilmiş, başvuruçuya bunlara itiraz etme imkânı verilmiş olması ve tutuklamaya temel oluşturan delillerin nitelikleri dikkate alındığında salt kısıtlılık kararı nedeniyle soruşturma dosyasına erişim imkânından yoksun bırakıldığı iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.”²¹

Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri Başvurusunda verilen kararda da Anayasa Mahkemesi benzer belirlemeler yaptıktan²² sonra başvuruçulara gönderilen yazılarda isnat edilen suçlamalara ilişkin olarak ayrıntılı şekilde açıklamalarda bulunulduğu ve dayanak delillerin belirtildiği, ayrıca belge isteminde bulunan başvuruçulara bir kısım soruşturma belgelerinin gönderildiğini ifade ederek başvuruçuların ve müdafilerinin isnat edilen suçlamalara ve tutukluluğa temel

¹⁸ Günay Dağ ve Diğerleri Başvurusu [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, § 176.

¹⁹ Hidayet Karaca Başvurusu [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, § 107.

²⁰ Günay Dağ ve Diğerleri Başvurusu [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 176-179.

²¹ Hidayet Karaca Başvurusu [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, § 109.

²² Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri Başvurusu [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 257.

teşkil eden bilgilere erişimlerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.²³ Bu bakımdan suçlamalara dayanak olan temel unsurların başvurularda ve müdafilerine bildirilmiş olmasının yanı sıra başvurularda bunlara itiraz etme imkânı verilmiş olması Anayasa Mahkemesi için belirleyici olmuştur.²⁴

Mahkeme söz konusu içtihadını yakın zamanlara kadar sürdürmüştür. Örneğin geçtiğimiz yılın sonlarında verilen *Botan Timur Başvurusunda* verilen kararda Mahkeme, kısıtlama kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe ihtiva ettiği, tutukluluğa ilişkin kararlar, soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeler, başvuru veya müdafi tarafından verilen tutukluluğa ilişkin dilekçeler ile ifade ve sorğu tutanakları incelendiğinde başvuru sahiplerinin tutukluluğa temel teşkil eden bilgi ve belgelerden, bunların içeriğinden haberdar olduğu, tutukluluk durumuna karşı itirazlarını sunma konusunda kendilerine yeterli imkânın tanındığının görüldüğünü belirterek kısıtlama kararıyla ilgili şikayetleri açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.²⁵

III. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Konuya İlişkin Geçmiş Kararları ile Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye Kararı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uzun zamandır verdiği kararlarla müdafinin soruşturma aşamasında dosyayı incelemesinin kısıtlanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına etkisini incelemektedir. Mahkeme, 1989 yılında verdiği *Lamy/Belçika*²⁶ kararında, başvuru sahibinin ve müdafisinin tutuklamadan sonraki bir ay içerisinde soruşturma dosyasına erişimine izin verilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının (Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası boyutunun) ihlal edildiğine hükmetmiştir.²⁷ Her ne kadar başvuruya konu olayda suçlamalara ilişkin temel bilgiler verilmiş ve bunlara karşı yazılı ve sözlü şekilde itiraz edilmiş olsa da Mahkeme bu kanaate ulaşmıştır. Zira Mahkemeye göre söz konusu durum başvuru sahibinin ve müdafinin tutuklamanın hukukiliğine karşı yapacağı itirazı etkili bir şekilde gerçekleştirememesi suretiyle silahların eşitliği ilkesini ihlal etmiş ve bu durum yargılamanın çekışmeli niteliğini ortadan kaldırmıştır. Mahkemenin

²³ *Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri Başvurusu* [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 258-259.

²⁴ *Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri Başvurusu* [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 260.

²⁵ *Botan Timur Başvurusu* [1. B.], B. No: 2022/34216, 17/9/2024, §§ 36-40.

²⁶ *Case of Lamy v. Belgium*, 10444/83, 30/03/1989.

²⁷ *Case of Lamy v. Belgium*, 10444/83, 30/03/1989, §§ 27-29.

benzer yaklaşımı sonraki yıllarda verdiği *Fodale/İtalya*,²⁸ *Mooren/ Almanya*,²⁹ *Ovsjannikov/Estonya*³⁰ gibi kararlarda da sürdürmüştür. Mahkeme aşağıda daha detaylı görüleceği üzere Türkiye ile ilgili de benzer kararlar vermiş, bu kararlardan bazıları ihlalle sonuçlanırken bazılarında ihlal kararı verilmemiştir. Örneğin 2012 tarihli *Ceviz/Türkiye*³¹ kararında, sorgulama sırasında başvurucuya, dinlenen telefon görüşmeleri, diğer şüpheli ifadeleri ve tutuklama ile sonuçlanan fiziki takip hakkında sorular sorulduğu; başvurucu müdafinin tutukluluğa itiraz ederken dinlenen telefon görüşmelerinin dökümlerine ve fiziki takip tutanağının içeriğine açıkça atıfta bulunduğu ifade edilerek başvurucunun tutuklanmasına dayanak oluşturan belgelerin başvurucu ve avukatı için erişilebilir ve tartışılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeplerle AİHM, hem başvurucunun hem de avukatının söz konusu belgelerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ve tutukluluğu haklı çıkarmak için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici bir şekilde itiraz etme imkânı buldukları kanaatine ulaşarak soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin iddiayı açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.³²

Mahkemenin 8 Kasım 2022 tarihinde verdiği *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye*³³ kararı ise hem genel içtihat hem de Türkiye ile ilgili içtihat bakımından bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Mahkeme bu kararda diğer birçok ihlal iddiasının yanı sıra soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması sebebiyle tutukluluğa yapılacak itirazlarda savunmanın maruz kaldığı dezavantajın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına etkisini tartışma imkânı bulmuştur. Kararda Mahkeme konu ile ilgili içtihadını tekrarladıktan sonra Türkiye ile ilgili verdiği kararlara değinerek soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğini tespit ettiği,³⁴ kabul edilmezlik kararı verdiği yahut ihlal kararı vermediği başvurulardaki belirlemelerini hatırlatmıştır. Bu çerçevede daha önceden verdiği ihlal olmadığı yolundaki kararlara, olguların somut değerlendirmesine (*sur la base d'une appréciation concrète des faits*) dayanarak ulaştığını tekrar ettikten sonra bu kararlarda, başvurucuların özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının hukuka uygunluğuna itiraz etmek

²⁸ *Case of Fodale v. Italy*, 70148/01, 01/06/2006, §§ 39-45.

²⁹ *Case of Mooren v. Germany*, 11364/03, 09/07/2009, §§ 121-125.

³⁰ *Case of Ovsjannikov v. Estonia*, 1346/12, 20/02/2014, §§ 74-78.

³¹ *Affaire Ceviz c. Turquie*, 8140/08, 17/07/2012.

³² *Affaire Ceviz c. Turquie*, 8140/08, 17/07/2012, §§ 41-44.

³³ *Affaire Yüksekdağ Şenoğlu et Autres c. Türkiye*, 14332/17 24585/17 25445/17..., 08/11/2022.

³⁴ Örneğin bkz.: *Affaire Ragıp Zarakolu c. Türkiye*, 15064/12, 15/09/2020, §§ 57-62.

için temel nitelikteki deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarına veya dosyada bulunan belgelerin, ilgililerin tutukluluğunun hukuka uygunluğuna etkili bir şekilde itiraz etmek için esaslı bir öneme sahip olmadığına kanaat getirdiğini belirtmiştir. Ancak Mahkeme bu kararlarda başvuruçuların soruşturma dosyasına ve aleyhlerindeki delillere erişim hakkına getirilen kısıtlamanın kamu düzeni bakımından gerekli olup olmadığını ve dosyaya erişim haklarının sınırlandırılmasının savunmada yol açtığı zorluğun yeterince telafi edilip edilmediğini araştırmadığını ifade etmiştir.³⁵ Tam bu noktada, *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye* kararını özgün kılan belirlemeler dikkat çekmektedir.

AİHM'e göre basmakalıp ifadelerle yazılmış, CMK'nın 153. maddesini tekerrarlayan bir gerekçe, soruşturma dosyasındaki belgeleri görme yasağını haklı kılmak için hiçbir şekilde yeterli kabul edilemez. Somut olayda ne derece mahkemeleri ne de Hükümet başvuruçuların belgelere erişmesinin söz konusu ceza soruşturmalarının amacını nasıl tehlikeye atabileceğini hiçbir şekilde ortaya koymamışlardır. Mahkeme'ye göre, başvuruçulara getirilen soruşturma dosyasına erişim yasağını haklı kılmak için kendi içtihadı anlamında önemli bir kamu yararının varlığı, bu davada kanıtlanamamıştır. Ayrıca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle başvuruçuların savunma hakkının maruz kaldığı zorlukların, derece mahkemeleri önünde yeterince telafi edildiğine ilişkin de bir savunma yahut iddia da hükümet tarafından ortaya konulmamıştır. Nihayetinde AİHM başvuruçuların, tutukluluklarını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici bir şekilde itiraz etme olanağına sahip olmadıklarını belirterek Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğine hükmetmiştir.³⁶

Dolayısıyla söz konusu kararla birlikte soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanabilmesi için basmakalıp, genel gerekçelerin yeterli olmayacağı, kısıtlama ihtiyacının kamu düzeni bakımından gerekli olup olmadığının her somut olayda detaylı bir şekilde ortaya konulması zorunluluğu net bir şekilde belirtilmiş olmaktadır. Diğer bir deyişle, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının hukuka uygunluğuna itiraz edebilmeleri için gerekli olan bilgiye sahip olup olmadıklarının ya da dosyadaki belgelerin, ilgililerin tutukluluk hallerinin hukukiliğine yapılacak etkili bir itiraz açısından esaslı bir önem taşıyıp taşımadığının tek başına belirleyici olmayacağı vurgulanmıştır.

³⁵ *Affaire Yüksekdağ Şenoğlu et Autres c. Türkiye*, 14332/17 24585/17 25445/17..., 08/11/2022, §§ 578-579.

³⁶ *Affaire Yüksekdağ Şenoğlu et Autres c. Türkiye*, 14332/17 24585/17 25445/17..., 08/11/2022, §§ 580-584.

IV. Anayasa Mahkemesinin Hüda Kaya Kararındaki Belirlemeler

6-8 Ekim olaylarıyla bağlantılı olarak itham edildiği suçlardan tutuklanan başvurusunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğinden bahisle yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ile ilgili mevcut içtihadını değiştirerek yeni kriterler ortaya koymuştur. Bu çerçevede Mahkeme mevcut içtihadın gözden geçirilmesi gerekliliğini iki sebebe dayandırmıştır: 1. Özellikle terör ve terör örgütlerine üye olma gibi ceza gerektiren bazı suçlardan soruşturma başlatıldığında yetkili hâkimin CMK, m. 153/2'yi neredeyse otomatik bir şekilde uygulaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının yaygın bir uygulama olması. 2. AİHM'nin *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye* başvurusunda konu ile ilgili verdiği ihlal kararı.³⁷ Anayasa Mahkemesi ayrıca, özellikle terör ve terör örgütlerine üye olma gibi ceza gerektiren bazı suçlardan soruşturma başlatıldığında yetkili hâkimin 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasını neredeyse otomatik şekilde uygulaması ve soruşturma dosyasına erişimi sınırlandırmasının yaygın bir uygulama gibi görüldüğünü belirterek daha önceki içtihadında 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesi ve uygulanma şekliyle ilgili bir değerlendirme yapmadığını da vurgulamıştır.³⁸

Anayasa Mahkemesine göre, *"tutuklu yargılamalarda kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsat sunulmalıdır."*³⁹ Söz konusu gereklilik de kişinin veya müdafinin soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilmektedir.⁴⁰ Devamında Anayasa Mahkemesi hangi durumlarda soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanabileceğini belirterek, kısıtlama durumunda erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği zorlukların yeterince telafi edilmesi gerektiğini vurgulamış; uyulması gereken diğer ilkeleri de belirlemiştir:

"Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı yoktur. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yapar-

³⁷ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 92.

³⁸ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 92.

³⁹ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94.

⁴⁰ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94.

ken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (...) Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğu yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durum olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği zorluklar yeterince telafi edilmelidir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca, tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak deliller tutuklu kişi tarafından incelenebilmelidir.”⁴¹

Devamında Mahkeme başvuru konusu olay bakımından ne kısıtlama kararında ne de savcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının nasıl tehlikeye düşebileceğine, başvurucunun bu belgelere erişiminin soruşturmanın amacını nasıl tehlikeye atabileceğine ilişkin bir açıklamada bulunulduğunu belirtmiştir. Sonrasında ise Mahkeme, kısıtlama talebinde kanun maddesinin aynen tekrarlanması ve hâkimliğin de bu talebi karar gerekçesine aktarmasının CMK, m. 153 gereğince soruşturma dosyasındaki belgelerin görülmesinin yasaklanmasını haklı göstermek için yeterli olamayacağını belirlemiştir.⁴² Sonuç olarak önemli bir kamu yararının varlığı ortaya konulmadan ve haliyle, geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişimden mahrum kalınması sebebiyle başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere gereken şekilde itiraz etme imkânı sağlanmadığı sonucuna ulaşılmış; Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir.⁴³

Basri Bağcı, Recai Akyel ve Yılmaz Akçil tarafından kaleme alınan karşı oyda ise başvurucunun öncelikli olarak CMK, m.141’de düzenlenen yola başvurmak

⁴¹ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, §§ 95-96.

⁴² Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 98.

⁴³ Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, §§ 98-99.

suretiyle zararlarını talep etmesi gerektiği belirtilerek soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle tutuklanma kararına karşı etkin itiraz imkanından yoksun bırakılma iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁴ Beş üye tarafından kaleme alınan diğer karşı oyda ise 25/6/2024 tarihinde başvuru- nun tahliyesine karar verilmiş olduğundan, somut olayda dosyaya erişimin kısıtlanması nedeniyle tazminat davası açılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Esas bakımından ise başvurucuya sorgusu esnasında 6-7 Ekim olayları konusunda sorular sorulduğu ve başvuru- nun bu konuda açıklamalar yaptığı ve sulh ceza hakimliğinin sorguya konu olaylar açısından tutuklama kararında atıfta bulunduğu görüldüğünden başvuru- nun tutuklamaya konu suçlamalara ilişkin temel unsurları bildiğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmiş; soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle herhangi bir hak ihlali meydana gelmediği savunulmuştur.⁴⁵

Anayasa Mahkemesi *Hüda Kaya Başvurusunda* verdiği karardan sonraki kararlarında da aynı içtihadı sürdürmekte; geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvuru- nuların tutuklanmalarını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânlarının bulunmadığı sonucuna ulaşarak ihlal kararları vermektedir.⁴⁶ Son olarak belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru inceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona erdiyse kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna ulaşmakta; manevi tazminat ödenmesine karar verebilmektedir.⁴⁷

⁴⁴ *Hüda Kaya Başvurusu* [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, Basri Bağcı, Recai Akyel ve Yılmaz Akçıl tarafından kaleme alınan karşıoy.

⁴⁵ *Hüda Kaya Başvurusu* [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, İrfan Fidan, Muhterem İnce, Yılmaz Akçıl, Ömer Çınar ve Metin Kıratlı kaleme alınan karşıoy.

⁴⁶ Örneğin bkz.: *Beritan Canözer Kıran Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/75342, 28/5/2025, §§ 37-46; *Salman Gözelyuz Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/4421, 28/5/2025, §§ 37-46; *Ceylan Şahinli Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/4382, 28/5/2025, §§ 37-47.

⁴⁷ Örneğin bkz.: *Hüda Kaya Başvurusu* [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, §§ 113-114. Aynı yönde: *Beritan Canözer Kıran Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/75342, 28/5/2025, §§ 51-53; *Emrullah Acar Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/4378, 28/5/2025, §§ 55-57; *Diren Yurtsever Başvurusu* [2. B.], B. No: 2023/4349, 13/5/2025, §§ 57-59.

Sonuç

Soruşturma evresinde tutukluluğa esas olan bilgi ve belgelerin yeterince bilinmesi, tutuklama kararına yapılacak itirazın gereği gibi yapılabilmesi bakımından hayati önemdedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de tutuklu yargılamalarda dosyaya erişim hakkına ayrı bir önem atfetmekte; dosya içeriğinden olabildiğince kapsamlı bir şekilde bilgi sahibi olunmasını diğer yargılamalara göre daha önemli görmektedir.⁴⁸ Türk Hukuku bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki düzenlemenin genel olarak Sözleşmeye ve AİHM içtihatlarına aykırı olmadığı söylenebilir.⁴⁹ Ancak esas sorun daha ziyade soruşturma makamlarının maddeyi eksik ya da yanlış uygulamak suretiyle şüphelinin etkili bir şekilde tutukluluğa itirazını engellemesi durumunda gündeme gelmektedir.⁵⁰ Özellikle ortada haklı bir neden olmaksızın soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması silahların eşitliği ilkesine aykırılık yaratmaktadır.⁵¹ Ayrıca CMK, m. 153 uyarınca verilen kısıtlama kararının dosyanın tamamı için verilmesi gerekli değildir; incelenmesi soruşturmanın amacını tehlikeye atmayacak belgelere ilişkin kısıtlama kararı verilmemelidir.⁵² Ancak uygulamada bu duruma pek dikkat edilmediği ve kısıtlama kararının dosyanın tamamına ilişkin kategorik olarak verildiği görülmektedir. Yine hâkim ve savcıların CMK, m. 153'te verilen kısıtlama yetkisinin istisnai olduğunu her daim göz önünde bulundurmaları, olağan uygulamaya çevirmemeleri gerekmele birlikte⁵³ uygulamada kısıtlama kararının bazı suçlarla ilgili olarak rutin bir şekilde verilmesi söz konusudur.

Anayasa Mahkemesi önceki kararlarının aksine, *Hüda Kaya Başvurusunda* verdiği kararlar soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanabilmesi için çok daha fazla şartın yerine getirilmesi yolunda bir içtihat ortaya koymuştur. Söz konusu

⁴⁸ Hüseyin Turan ve Fatih Şahin, 'Müdafinin Soruşturma Dosyasını İnceleme Yetkisine Getirilen Kısıtlamanın Savunma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 5(10), Uyuşmazlık Mahkemesi 597, 609-610.

⁴⁹ ibid 612. CMK, m. 153'te soruşturma dosyasını inceleme yetkisinin kısıtlanması bakımından herhangi bir süre sınırına yer verilmemesinin ölçülülük ilkesine aykırı olduğu yolunda bir görüş de bulunmaktadır. Bkz.: Metin Feyzioğlu, 'Türkiye Barolar Birliği Duyurusu' (2014) <<https://barobirlik.org.tr/Haberler/kamuoyuna-duyuru-38340>> Erişim Tarihi: 10.10.2025.

⁵⁰ Turan ve Şahin (n 48) 613.

⁵¹ Ş. Cankat Taşkın, 'Müdafiin Dosya İnceleme Hakkının Değerlendirilmesi', (2008) 75 TBB Dergisi 394, 397.

⁵² Ataç (n 6) 103.

⁵³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (17. Baskı, Seçkin 2024) 205.

içtihadın ortaya konulması bakımından AİHM'in *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye* kararının oldukça önemli etkileri olduğu söylenebilir. Her iki karar ışığında soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmemesi için,

1. Kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının hukuka uygunluğuna itiraz etmek için temel nitelikteki deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları veya dosyada bulunan belgelerin, ilgililerin tutukluluğunun hukuka uygunluğuna etkili bir şekilde itiraz etmek için esaslı bir öneme sahip olmaması,
2. gizlilik kararı alınırken aksi durumun ceza soruşturmalarının amacını nasıl tehlikeye atabileceğinin ortaya konması, CMK, m. 153'te yer alan ifadeleri tekrar eden basmakalıp gerekçelerle yetinilmemesi ve
3. savunmanın maruz kaldığı dezavantajların genel olarak telafi edilmesi gerektiği söylenebilir.

Kısıtlama kararı talep eden savcılıklar ile kısıtlama kararı veren hâkimler bu koşullara uydukları sürece soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının kişilerin tutukluluğa itiraz sürecinde maruz kalacakları dezavantajlı durumu belirli bir ölçüde giderebileceği söylenebilir. Aksi takdirde hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi söz konusu olacaktır.

Kaynakça

- Affaire Ceviz c. Turquie, 8140/08, 17/07/2012.
- Affaire Ragıp Zarakolu c. Türkiye, 15064/12, 15/09/2020.
- Affaire Yüksekdağ Şenoğlu et Autres c. Türkiye, 14332/17 24585/17 25445/17..., 08/11/2022.
- Ataç A S, 'Müdafinin Soruşturma Dosyasını İnceleme Yetkisi (CMK, m. 153)', in Süheyl Donay ve Aysun Altunkaş (eds) *Ceza Yargılama Hukukunda Son Gelişmeler Sempozyumu* (Seçkin 2016) 93-108
- Anayasa Mahkemesi, E 2014/195 K 2015/116, 23.12.2015.
- Anayasa Mahkemesi, E 2017/21, K 2020/77, 24.12.2020.
- Artantaş G, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Gizliliği* (Seçkin 2021)
- Beritan Canözer Kıran Başvurusu [2. B.], B. No: 2023/75342, 28/5/2025.
- Botan Timur Başvurusu [1. B.], B. No: 2022/34216, 17/9/2024.
- Case of Fodale v. Italy, 70148/01, 01/06/2006.
- Case of Lamy v. Belgium, 10444/83, 30/03/1989.
- Case of Mooren v. Germany, 11364/03, 09/07/2009.
- Case of Ovsjannikov v. Estonia, 1346/12, 20/02/2014.
- Ceylan Şahinli Başvurusu [2. B.], B. No: 2023/4382, 28/5/2025.
- Diren Yurtsever Başvurusu [2. B.], B. No: 2023/4349, 13/5/2025.
- Emrullah Acar Başvurusu [2. B.], B. No: 2023/4378, 28/5/2025.
- Feyzioğlu M, 'Türkiye Barolar Birliği Duyurusu' (2014) <<https://barobirlik.org.tr/Haberler/kamuoyuna-duyuru-38340>> Erişim Tarihi: 10.06.2025.
- Günay Dağ ve Diğerleri Başvurusu [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015.
- Hidayet Karaca Başvurusu [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015.
- Hüda Kaya Başvurusu [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025.
- Özbek V Ö, Doğan K ve Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (17. Baskı, Seçkin 2024)
- Salman Gözelyuz Başvurusu [2. B.], B. No: 2023/4421, 28/5/2025.
- Süleyman Bağrıyanık ve Diğerleri Başvurusu [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016.
- Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin, 2024)
- Taner F G, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği*, (2. Baskı, Seçkin 2021)
- Taşkın, Ş C, 'Müdafinin Dosya İnceleme Hakkının Değerlendirilmesi', (2008) 75 TBB Dergisi 394-416
- Turan H, Şahin F, 'Müdafinin Soruşturma Dosyasını İnceleme Yetkisine Getirilen Kısıtlamanın Savunma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 5(10), Uyuşmazlık Mahkemesi 597-619
- Yenisey F ve Nuhoglu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. Baskı, Seçkin 2024)